

Lausuntoyhteenveto

23.4.2026

VN/24783/2025

VN/24783/2025-PLM-55

Luonnos hallituksen esityksestä eduskunnalle Pariisin pöytäkirjan täydentämisestä Suomen tasavallan hallituksen sekä Naton operaatioportaan johtoesikunnan ja Naton transformaatiojohtoportaan johtoesikunnan välillä tehdystä sopimuksesta (täydentävä sopimus) Arviomuistio lausuntokierroksella 23.1.-6.3.2026 saaduista lausunnoista

1 Johdanto

1.1 Asian tausta

Suomi on osana Natoon liittymisen prosessia liittynyt Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimuspuolten välillä niiden joukkojen asemasta tehtyyn sopimukseen (Nato SOFA, SopS 23 ja 24/2024) ja Pohjois-Atlantin sopimuksen mukaisesti perustettujen kansainvälisten sotilasesikuntien asemasta tehtyä pöytäkirjaan (SopS 25 ja 26/2024, Pariisin pöytäkirja) huhtikuussa 2024. Pariisin pöytäkirjan mukaan pöytäkirjaa voidaan täydentää vastaanottajavaltion ja strategisen johtoesikunnan kahdenvälisellä sopimuksella.

Kesällä 2024 Naton puolustusministerit linjasivat ja huippukokous vahvisti Naton maavoimien johtoportaan (Multi Corps Land Component Command, MCLCC) sijoittamisen Suomeen. Naton MCLCC:n ja muiden mahdollisesti Suomessa tulevaisuudessa toimivien Naton sotilasesikuntien ja muiden sotilasorganisaatioiden tehokas toiminta edellyttää Pariisin pöytäkirjaa täydentävän sopimuksen (Supplementary Agreement) tekemistä Naton strategisten johtoesikuntien, operaatiojohtoportaan johtoesikunnan (Supreme Headquarters Allied Powers Europe, SHAPE) ja transformaatiojohtoportaan johtoesikunnan (Headquarters Supreme Allied Commander Transformation, HQ SACT), kanssa.

Valtioneuvosto asetti 6.2.2025 pidetyssä yleisistunnossa neuvotteluvaltuuskunnan neuvottelemaan Pariisin pöytäkirjaa täydentävän sopimuksen (täydentävä sopimus), jolla tarkennetaan ja laajennetaan Pariisin pöytäkirjan määräyksiä sekä säädetään uusista määräyksistä. Neuvotteluvaltuuskunnan tehtävänä oli vastata myös hallituksen esityksen valmistelusta.

1.2 Yleistä saaduista lausunnoista

Lausuntopyyntö lähetettiin yhteensä 153 taholle. Lausuntoja saatiin 46 taholta.

Ministeriöt, viranomaiset ja suurin osa yhdistyksistä yhtyivät pääosin hallituksen esitysluonnoksessa esitettyyn ja kannattivat täydentävän sopimuksen hyväksymistä. Useissa lausunnoissa esitettiin esitysluonnokseen liittyviä täsmennystarpeita liittyen esimerkiksi perustelujen selkeyttämiseen ja

Postiosoite
Postadress
Postal Address
Puolustusministeriö

Käyntiosoite
Besöksadress
Office

Puhelin
Telefon
Telephone

Faksi
Fax
Fax

s-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internet

PL 31
00131 Helsinki

Eteläinen Makasiinikatu 8 0295 16001
Helsinki +358 295 16001

kirjaamo.plm@gov.fi
www.defmin.fi

täydentämiseen, kiinnitettiin huomiota esitysluonnoksessa arvioituihin vaikutuksiin sekä korostettiin viranomaisyhteistyön sekä toimeenpanon seurannan merkitystä.

Tämän arviomuistion kappaleessa 2 on tehty yhteenveto saaduista lausunnoista. Lausunnot on ryhmitelty temaattisiksi kokonaisuuksiin niiden sisällön mukaisesti, mikä antaa lukijalle yleiskuvan siitä, millaisiin asioihin lausunnonantajat kiinnittivät huomiota lausunnoissaan. Lausunnot on ryhmitelty seuraavalla tavalla:

1. Maahantulo, maasta poistuminen, maassa työskentely ja maassa oleskelu;
2. Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa ja henkilötietojen suoja;
3. Sopimuksen soveltamisalaan kuuluva henkilöstö ja huollettavat;
 - 3.1. Korkea-arvoisen henkilöstön vapaudet ja erioikeudet;
 - 3.2. Siviilihenkilöstö, sopimustoimittajat ja niiden työntekijät;
 - 3.3. Koulutus;
4. Tilojen ja alueiden käyttö, loukkaamattomuus, pakkokeinot ja pelastustilanteet;
5. Vahingonkorvaus ja tuomiovalta;
6. Turvallisuus ja järjestys;
 - 6.1. Turvallisuuden ja järjestyksen ylläpito tiloissa ja niiden ulkopuolella;
 - 6.2. Turvallisuus ja joukkojen suojaus;
7. Verotukseen ja muihin maksuihin liittyvät vapaudet ja erioikeudet;
8. Perustuslakia käsittelevät lausunnot;
 - 8.1. Esityksen käsittelyjärjestyksestä;
 - 8.2. Eduskunnan tietojensaantioikeuksista;
 - 8.3. Liittokunnan esikunnan tunnuskuvan suojaamisesta;
9. Esityksen vaikutukset;
10. Kansallinen lainsäädäntö; ja
11. Muuta.

Alla on lueteltu tahot, joille lausuntopyyntö lähetettiin. Lausunnon antaneet tahot on merkitty *-merkillä.

Aleksanteri-instituutti

Aliupseeriliitto

*Ammattiliitto PRO

Amnesty

Arene ry

Aseistakieltäytyjäliitto

*Autoalan keskusliitto AKL ry

*Digi- ja väestötietovirasto

*Eduskunnan oikeusasiamies

*Elinkeinoelämän keskusliitto

*Eläketurvakeskus

Etelä-Karjalan hyvinvointialue

Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskus

Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialue

Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskus

Finanssiala ry

Finanssivalvonta

Finavia Oyj

Finntraffic Lennonvarmistus
Helsingin hovioikeus
Helsingin kaupunki
Helsingin käräjäoikeus
Helsingin yliopisto
Huoltovarmuuskeskus
HUS-yhtymä
*Hyvil Oy
*Hätäkeskuslaitos
Ihmisoikeuskeskus
Ihmisoikeusliitto
Itä-Suomen elinvoimakeskus
Itä-Suomen yliopisto
Itä-Uudenmaan hyvinvointialue
JUKO ry
Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry
Juristiliitto
Kaakkois-Suomen elinvoimakeskus
Kainuun hyvinvointialue
Kansainvälisen politiikan yhdistys
Kansaneläkelaitos
Kanta-Hämeen hyvinvointialue
Kaupan liitto ry
Keski-Pohjanmaan hyvinvointialue
Keski-Suomen elinvoimakeskus
Keski-Suomen hyvinvointialue
Keski-Uudenmaan hyvinvointialue
Keskuskauppakamari
Korkein oikeus
Kriisinhallintakeskus
Kuntaliitto
Kymenlaakson hyvinvointialue
Lapin elinvoimakeskus
Lapin hyvinvointialue
Lapin yliopisto
*Liikenne- ja viestintäministeriö

*Liikenne- ja viestintävirasto Traficom
Liikennevakuutuskeskus
Lounais-Suomen elinvoimakeskus
Lupa- ja valvontavirasto
Luvan saaneet oikeudenkäyntiavustajat ry
Länsi-Uudenmaan hyvinvointialue
Lääkealan turvallisuus- ja kehittämiskeskus Fimea
*Maa- ja metsätalousministeriö
*Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
*Maahanmuuttovirasto
*Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry
*Maanpuolustuksen insinöörit MPI ry
Maanpuolustuksen teknisten toimihenkilöiden liitto MTTL ry
*Maanpuolustuskoulutus (MPK Maanpuolustuskoulutusyhdistys)
*Maanpuolustuskurssiyhdistys
Metsähallitus
Metsäteollisuus
Mikkelin kaupunki
Naisten Valmiusliitto
*Oikeuskanslerinvirasto
*Oikeusministeriö
*Opetus- ja kulttuuriministeriö
*Opetushallitus
Pirkanmaan hyvinvointialue
Pohjanmaan elinvoimakeskus
Pohjois-Karjalan hyvinvointialue
Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialue
Pohjois-Savon hyvinvointialue
Pohjois-Suomen elinvoimakeskus
*Poliisihallitus
Potilasvakuutuskeskus
Puolustuskiinteistöt
Päijät-Hämeen hyvinvointialue
*Pääesikunta
Päälystöliitto
Rahoitusvakaussvirasto

Rajaturvallisuusunioni
Rajavartiolaitoksen esikunta
Rauhan- ja konfliktitutkimuskeskus TAPRI
*Reserviläisliitto
Rikosseuraamuslaitos
Ruokavirasto
Sadankomitea
Satakunnan hyvinvointialue
Satamaliitto
*Senaattikiinteistöt
Sisäministeriö
Sisä-Suomen elinvoimakeskus
Sosiaali- ja terveysministeriö
Sotilaskotiliitto
*Suojelupoliisi
*Suomen Asianajaliitto
Suomen Atlantti-seura
Suomen eläinlääkäriliitto
Suomen Luonnonsuojeluliitto
Suomen Lääkäriliitto
Suomen Pankki
Suomen pelastusalan keskusjärjestö, SPEK
Suomen poliisijärjestöjen liitto
*Suomen Rauhanliitto
*Suomen Rauhanturvaajaliitto ry
*Suomen Reserviupseeriliitto
Suomen Syyttäjähdistys ry
Suomen YK-liitto
*Suomen ympäristökeskus
Suomen Yrittäjät ry
Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC R.F.
SYL
Säteilyturvakeskus
Tampereen yliopisto
*Tapaturmakeskus
*Tasavallan presidentin kanslia

Tehy

*Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos THL

Tietosuojavaltuutetun toimisto

Tulli

*Tuomioistuinvirasto

Turun yliopisto

Turvallisuuskomitea

*Turvallisuus- ja kemikaalivirasto

*Työ- ja elinkeinoministeriö

Työterveyslaitos

*Ulkoministeriö

Ulkopoliittinen instituutti

Unifi

Upseeriliitto

Uudenmaan elinvoimakeskus

Valtakunnansyyttäjän toimisto

*Valtiokonttori

*Valtioneuvoston kanslia

*Valtiovarainministeriö

Vantaan ja Keravan hyvinvointialue

Varsinais-Suomen hyvinvointialue

Varusmiesliitto ry

*Verohallinto

Väylävirasto

Yksityisten Katsastustoimipaikkojen Liitto ry

*Ympäristöministeriö

Åbo Akademi

Eduskunnan oikeusasiamies, Maanpuolustuskurssiyhdistys ry, MPK Maanpuolustuskoulutusyhdistys, Tuomioistuinvirasto, Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes, Maanpuolustuksen Insinöörit MPI ry, Opetushallitus, Suojelupoliisi, Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy, opetus- ja kulttuuriministeriö, maa- ja metsätalousministeriö, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL ja Verohallinto lausuvat, ettei niillä ole lausuttavaa hallituksen esityksestä.

Lisäksi Syyttäjälaitos antoi oma-aloitteisesti ilmoituksen, että sillä ei ollut lausuttavaa luonnoksesta hallituksen esitykseksi.

2 Temaattinen ryhmittely lausunnoista ja niiden yhteenveto

2.1 Maahantulo, maasta poistuminen, maassa työskentely ja maassa oleskelu

Digi- ja väestötietovirasto sekä *Pääesikunta* katsoivat, että 9 artiklan 4 kohdan tulkintaa liittyen kotikunnan rekisteröinnin vapaaehtoisuuteen ja sen oikeusvaikutuksiin tulisi selventää. *Digi- ja väestötietovirasto* piti 9 artiklan 4 kohdan mukaista mainintaa siitä, ettei Suomi missään tilanteessa tai

asiayhteydessä pidä jäsenten tai huollettavien oleskelua Suomessa pysyväisluonteisena, selvästi ristiriitaisena sen noudattaman EU:n liikkumisvapauden huomioivan oikeuskäytännön kanssa.

Arvio: Esityksen perusteluita on täydennetty saatujen lausuntojen perusteella.

Digi- ja väestötietovirasto kiinnitti huomiota sopimustoimittajien kotikuntaoikeuden ja artiklan 3 a väliin suhteeseen ja siihen liittyviin epävarmuustekijöihin ja yhdenvertaisen kohtelun vaatimukseen ja esitti kotikuntalain 4 §:n 3 momentin ensimmäisen virkkeen muuttamista lausunnostaan ilmenevään muotoon.

Arvio: Kuten hallituksen esityksen jaksossa 7 on täydentävän sopimuksen 9 artiklan kohdalla todettu, mainittujen henkilöryhmien mahdollisuus kotikunnan saamiseen riippuu useasta eri tekijästä, mahdollisesti myös täydentävän sopimuksen ja EU-oikeuden välisestä suhteesta. Siksi kotikunnan saaminen on perusteltua jättää Digi- ja väestötietoviraston tapauskohtaisen arvioinnin varaan. Mahdollisiin lakimuutoksiin voidaan palata tarvittaessa myöhemmin.

Suomen Asianajajat piti perusteltuna, että esitykseen lisättäisiin tiivis ja käytännönläheinen kuvaus siitä, miten yksilön oikeusaseman todentaminen tapahtuu ja kuinka varmistetaan se, ettei oikeusasema jää epäselväksi esimerkiksi palveluihin pääsyn tai viranomaisasioinnin tilanteissa.

Arvio: Asiaa on arvioitu hallituksen esityksen jatkovalmistelussa tullen siihen lopputulokseen, että käytännönläheisempi kuvaus eri viranomaisissa asiointin tavoista olisi tarkoituksenmukaista laatia Nato SOFAn, Pariisin pöytäkirjan ja täydentävän sopimuksen osalta yhteen ohjeistukseen hallituksen esityksen sijasta.

Ulkoministeriö piti perusteltuna, että liittokunnan esikunnan henkilöstön henkilökortit myöntää Pääesikunta.

Maahanmuuttovirasto piti tärkeänä sitä, että Puolustusvoimat tiedottaa sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia henkilöitä heidän oleskeluunsa ja työntekoon liittyvistä oikeuksistaan

2.2 Laki henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa ja henkilötietojen suoja

Ulkoministeriö ja *Valtiokonttori* esittivät sopimuksen täytäntöönpanoon liittyvistä tarkoituksenmukaisuussyistä, että heidät lisättäisiin ehdotettuun lakiin henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain 4 luvun 29 §:ssä tarkoitetuksi viranomaiseksi. *Pääesikunta* esitti, että henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annetun lain muuttamista koskevan ehdotuksen 16 e §:n 2 momentin 6 kohtaa laajennettaisiin siten, että siinä huomioitaisiin tarvittavien henkilötodistusten tunnistetiedot. *Pääesikunta* katsoi, että nykytilaa henkilötietojen suojaan liittyvistä muutostarpeista tulisi avata tarkemmin ja viittasi aiemmin esiin tuomiinsa tietosuojanäkökulmiin.

Arvio: Ulkoministeriön ja Valtiokonttorin lausunnot on otettu huomioon jatkovalmistelussa.

Suomen Asianajajat piti tarpeellisena sitä, että esityksen perusteluissa kuvattaisiin selkeämmin henkilötietorekisterin käyttötarkoitus, tietosisältö, keskeiset luovutustilanteet, säilytysajat ja tietoturvatimet sekä se, miten järjestelyt yhteensovitetaan kansallisen tietosuojavalvonnan ja oikeussuojakeinojen kanssa.

Arvio: Henkilötietojen käsittelystä puolustusvoimista annettuun lakiin ehdotetuissa muutoksissa esitetään säädettäväksi kyseiset seikat siltä osin, kun niitä ei ole jo lakiin kirjattu. EU:n tietosuoja-asetuksen mukaisen henkilötietorekisterin toimeenpanossa noudatetaan tietosuojalakia ja tietosuoja-asetusta.

2.3 Sopimuksen soveltamisalaan kuuluva henkilöstö ja huollettavat

2.3.1 Korkea-arvoisen henkilöstön vapaudet ja erioikeudet

Oikeuskansleri katsoi, että 7 artiklan suhdetta Nato SOFAn ja Pariisin pöytäkirjan 4 artiklan mukaiseen järjestelyyn tulee selventää esityksessä erityisesti siltä osin, kuin artiklalla poiketaan aiemmista määräyksistä. *Rauhanliitto* yhtyi oikeuskanslerin arvioon.

Oikeusministeriö piti perusteltuna 7 artiklan 1 kohdan b alakohtaan liittyvien seikkojen esiin tuomista käsittelyjärjestysperustelujen lisäksi myös artiklaa koskeissa perusteluissa ja edellytti niiden täsmentämistä lausunnostaan ilmenevin osin. *Oikeusministeriö* piti hyvänä myös sen selventämistä, millä osin 7 artiklan 1 kohdan a alakohdassa on kyse tavanomaisesta kansainvälisen järjestön toimintaan tai siihen rinnastettavaan toimintaan liittyvästä sääntelystä. *Oikeusministeriö* piti aiheellisenä 7 artiklan 8 kohdan mukaisten perustelujen täsmentämistä ja selkeyttämistä.

Suomen Asianajajat esitti, että esitykseen lisättäisiin selkeä kuvaus siitä, kuinka luopumismenettely ("waiver") turvaa asianomistajan oikeudet, kuten tiedonsaannin, arvointiperusteet, aikataulukysymykset ja menettelylliset takeet.

Arvio: Täydentävän sopimuksen 7 artiklan perusteluita on tarkennettu ja täydennetty jatkovalmistelussa ja lausunnot on otettu huomioon.

2.3.2 Siviilihenkilöstö, sopimustoimittajat ja niiden työntekijät

Pääesikunta katsoi, että 13 artiklan 6 kohdassa tarkoitettu viranomainen tulisi määritellä esityksessä.

Arvio: Täydentävän sopimuksen 13 artiklan 6 kohdan perusteluita on täydennetty vastaamaan voimaansaattamislain 8 §:ää, jonka mukaan kyseiset ilmoitukset ottaa vastaan Pääesikunta.

Reserviläisliitto ry ja *Rauhanliitto* kiinnittivät huomiota sopimustoimittajien aseman, määritelmän ja määrän epäselvyyteen. *Rauhanliitto* kiinnitti huomiota täydentävän sopimuksen henkilölliseen laajuuteen ja katsoi, että 13 artiklan 3 kohdan f alakohta jättää avoimeksi sopimustoimittajien ja näiden käyttämien työntekijöiden oikeuden muihin julkispalveluihin kuin kasvatus- ja koulutuspalveluihin.

Arvio: Sopimustoimittajien laatua ja määrää ei ole etukäteen mahdollista tarkkaan arvioida, vaan se riippuu Suomessa kulloinkin sijaitsevien liittokunnan esikuntien tarpeista. Sopimustoimittajien työntekijöille ja heidän huollettavilleen kuuluu se asema, joka täydentävässä sopimuksessa heille nimenomaisesti myönnetään.

Reserviläisliitto ry ja *Suomen Reserviupseeriliitto ry* esittivät sopimustoimittajien osalta täsmentäviä ehdotuksia sopimuksen artikloihin 22 ja 13 artiklan 3 kohdan f alakohtaan.

Arvio: Täydentävän sopimuksen 22 artiklan perusteluita on täydennetty. Artiklaa ei sovelleta sopimustoimittajiin.

Eläketurvakeskus katsoi, että esityksessä on syytä täsmentää selkeästi, jos sopimuksella voidaan määritellä neuvonantajien työskentelysuhteen muodosta kansallisesta lainsäädännöstä poikkeavasti. *Eläketurvakeskus* piti tärkeänä käytännön järjestelyiden selkeää määrittelyä liittyen täydentävän sopimuksen 12 artiklan 1 kohdan alakohtiin b ja c.

Arvio: Täydentävän sopimuksen 12 artiklan perusteluita on täydennetty jatkovalmistelussa yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön ja Eläketurvakeskuksen kanssa.

2.3.3 Koulutus

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry esitti lausunnostaan ilmenevin tavoin 33 artiklan 1 ja 4 kohdan täsmentämistä. *UNIFI ry* katsoi edelleen, että 33 artikla jättää epäselväksi sen, koskeeko sopimuksen mukainen mahdollisuus osallistua Suomen sosiaaliturvaan myös opintososiaalisia etuuksia. Epäselvää oli myös se, ovatko artiklassa mainitut koulut osa ulkomaista vai suomalaista koulutusjärjestelmää.

Arvio: Täydentävän sopimuksen 33 artiklan perusteluita on täydennetty. Koulutusta koskevan 33 artiklan mukaan perustettujen koulujen asema määritettäisiin niitä perustettaessa. Sopimuksen 12 artiklan 1 kohdan mukainen oikeus osallistua Suomen sosiaaliturvajärjestelmään koskee vain kyseisen henkilöstön sekä liittokunnan esikunnan palkoista ja palkanlisistä tekemiä pidätyksiä. Sosiaaliturva yleisemmin määräytyy kunkin henkilön statuksen, Suomea sitovien kansainvälisten velvoitteiden ja kansallisen lainsäädännön mukaan.

Pääesikunta kiinnitti huomiota siihen, ettei hallituksen esitys ota kantaa huollettavien oppivelvollisuu-teen Suomessa.

Arvio: Täydentävän sopimuksen 9 artiklan ja 33 artiklan perusteluita on täydennetty oppivelvollisuuden osalta.

2.4 Vahingonkorvaus ja tuomiovalta

Oikeusministeriö ja *Suomen Asianajajat* korostivat, että asianomistajan asemasta ja korvausvaatimuksista on syytä lausua myös tässä esityksessä siltä osin, kuin koskemattomuus tai muut toimivaltatarkaisut käytännössä rajoittavat rikosprosessin ja siihen liittyvien siviilivaatimusten käsittelyä Suomessa ja poikkeavat jo aiemmista määräyksistä tai luovat uusia. *Oikeusministeriö* piti hyvänä sitä, että 7 artiklasta johtuvia tuomiovaltaan liittyviä käytännön vaikutuksia arvioitaisiin esityksessä yksityiskohtaisemmin.

Arvio: Esityksen lukua 5.6 sekä 7 luvun 7 artiklaa koskevia perusteluita on täsmennetty ja täydennetty jatkovalmistelussa.

Ulkoministeriö esitti, että 35 artiklan perusteluita täydennetään selostamalla tarkemmin Pariisin pöytäkirjan 15 artiklan tarkoittamaa hallinnollista menettelyä.

Arvio: Täydentävän sopimuksen 35 artiklan perusteluita on täydennetty lausunnon perusteella.

2.5 Tilojen ja alueiden käyttö, loukkaamattomuus, pakkokeinot ja pelastustilanteet

Suomen Asianajajat katsoi, että esityksen perusteluissa tulisi täsmentää, kuinka menettelyt toimivat kiireellisissä rikosepäilyihin liittyvissä tilanteissa ja miten viranomaisten väliset toimivaltuudet ja vastuut yhteensovitetaan asianosaisten oikeusturvan varmistamalla tavalla. *Suomen Asianajajat* suosittelivät, että esitykseen lisättäisiin konkreettisempi kuvaus siitä, millaisin käytännön järjestelyin tutkinta- ja pelastustilanteet hoidetaan oikeusvarmasti ja viiveettä ilman sopimuksen tarkoituksen vaarantamista.

Arvio: Liittokunnan esikuntien kanssa tulee tarpeen mukaan erillisissä järjestelyissä sopia lausunnossa mainittujen oikeusturvan takeiden takaavista menettelyistä.

Pääesikunta esitti harkittavaksi, että 5 artiklan 2 kohtaa, jossa tilojen loukkaamattomuus laajennetaan koskemaan myös eräiden muiden tahojen kuin liittokunnan esikunnan itsensä hallussa olevia tiloja ja alueita, selkeytettäisiin siltä osin, kun kyse on 1 artiklan 23 kohdan mukaisista suomalaisista lisäelementeistä ja muista kansallisista yksiköistä kuin Suomen yksiköistä.

Arvio: Täydentävän sopimuksen 5 artiklan 2 kohdan perusteluita on täydennetty jatkovalmistelussa.

Kuntaliitto katsoi, että artiklan 4 perusteluosiossa tulisi selkeästi ilmaista, että liittokunnalle säädetty maksuttomuus ei vapauta kansallista viranomaista lupamaksuista edes sen toimiessa liittokunnan lukuun, ellei laissa toisin määrätä.

Arvio: Esityksen alalukua 5.3 on täydennetty lausunnon perusteella.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom piti kannatettavana 24 artiklan 1 kohdan lähtökohtaa, jonka mukaan liittokunnan esikunnan on hankittava viestintäverkkojen palvelut niitä tarjoavilta operaattoreilta omakustanteisesti kaupallisesti sovituin ehdoin muiden Suomen viranomaisten (ml. Puolustusvoimat) noudattamien käytäntöjen mukaisesti. Niin ikään virasto piti tärkeänä myös samaisen artiklan 3 ja 4 kohtia.

Hätäkeskuslaitos korosti varsinaisen kohteessa tapahtuvan hälytystehtävän osalta viranomaisyhteistyön sujuvuutta liittokunnan esikunnan tilojen ja alueiden ollessa koskemattomia. *Hätäkeskuslaitos* piti todennäköisenä sitä, että sopimuksen määrittämien kohteiden erityispiirteiden huomiointi ja mahdollisten ilmoitusten käsittely hoituisi nykyisten riskiarviomenetelmien mukaan tai niitä täydentäen.

2.6 Turvallisuus ja järjestys

2.6.1 Turvallisuuden ja järjestyksen ylläpito tiloissa ja niiden ulkopuolella

Oikeuskansleri piti perusteltuna, että esitysluonnoksessa tehtäisiin selkoa 26 artiklan mukaisen avun olottuvuudesta ja oikeudellisesta luonteesta.

Arvio: Täydentävän sopimuksen 26 artiklan perusteluita on täydennetty ja täsmennetty. Artiklassa ei arvioida olevan kyse varsinaisesta virka-avusta.

Poliisihallitus kiinnitti huomiota siihen, että poliisi voi joutua ottamaan jäsenen tai tämän huollettavan muustakin syystä kuin rikoksen esitutkintaan liittyvästä syystä kiinni ja katsoi, että toisin kuin voimaansaattamislain 7 §:ssä säädetään, valtakunnansyyttäjän tulisi ilmoittaa liittokunnan esikunnalle vain pidättämisestä, kun taas muusta vapaudenmenetyksestä ilmoittaisi kiinni ottanut viranomainen.

Arvio: Voimaansaattamislain 7 §:ää on muutettu jatkovalmistelussa siten, että valtakunnansyyttäjä ilmoittaisi rikosasian käsittelyyn liittyvistä vapaudenmenetyksistä ja pidätyksistä. Muista vapaudenmenetyksistä ilmoittaisi poliisi.

Rauhanliitto esitti vakavan huolen siitä, että täydentävä sopimus sisältää sanamuodoiltaan erilaisen määräyksen kuin Nato SOFAssa ja Pariisin pöytäkirjassa liittyen liittokunnan esikunnan oikeudesta käyttää viranomaistoimivaltuuksia Suomen alueella.

Arvio: Täydentävän sopimuksen 26 ja 27 artikla ovat tarkkarajaisempia ja täsmällisempiä kuin Nato SOFAn ja Pariisin pöytäkirjan vastaavat määräykset.

2.6.2 Turvallisuus ja joukkojen suojaus

Poliisihallitus piti selvänä sitä, ettei 27 artikla tuo sille uusia toimivaltuuksia. *Poliisihallitus* totesi, että kehävalvonta ei ole poliisille tyypillistä toimintaa, mutta se voi järjestää uhka- ja riskiperustaista kohteen suojaamista. *Poliisihallitus* piti 27 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaisten kokousten määrittämää epäselvänä.

Arvio: Liittokunnan esikunnan järjestämien kokouksien laatu tulisi arvioida tapauskohtaisesti erikseen.

Pääesikunnan näkemyksen mukaan puolustusvoimista annetun lain 21 § nykyinen sanamuoto ei mahdollista Naton määräysten mukaisten satunnaisten tarkastusten tekemistä liittokunnan esikunnan tiloista poistuville. *Pääesikunta* esitti, että esityksessä selkeytettäisiin sitä, miten voimassa oleva lainsäädäntö mahdollistaa kyseisen toiminnan ja miten voimassa oleva laki suhtautuu ehdotetun 27 artiklan mukaiseen toimintaan.

Arvio: Jatkovalmistelussa on arvioitu, että nykyinen puolustusvoimista annetun lain 21 § tarjoaa riittävät mahdollisuudet suorittaa satunnaistarkastuksia silloin, kun liittokunnan esikunnat sijaitsevat Puolustusvoimien alueilla. Täydentävän sopimuksen 27 artiklan perusteluita on täydennetty jatkovalmistelussa.

2.7 Verotukseen ja muihin maksuihin liittyvät vapaudet ja oikeudet

Valtiovarainministeriö katsoi, että esitysluonnoksen tullia ja verotusta koskevia perusteluja tulisi eräiltä osin vielä tarkentaa. *Valtiovarainministeriö* esitti, että Naton kansainvälisten sotilasesikuntien tai muiden toimielinten osalta verojen palauttamista koskevat hakemukset tehtäisiin ulkoministeriön sijasta Verohallinnolle. *Ulkoministeriö* piti tarkoituksenmukaisena, että sopimukseen liittyvät erioikeudet ja vapaudet vahvistetaan toisessa viranomaisessa kuin ulkoministeriössä ja että verotus- ja tullimenettelyä koskevat säännösmuutosehdotukset sisällytettäisiin esitysluonnokseen.

Arvio: Esitykseen on sisällytetty valtiovarainministeriön, ulkoministeriön ja Puolustusvoimien yhdessä valmistelemat lakiehdotukset arvonlisäverolain, valmisteverotuslain, autoverolain sekä tullilain muuttamisesta.

Pääesikunta katsoi, että artiklassa 19 tarkoitettu viranomainen tulisi määritellä esityksessä.

Arvio: Artiklakohtaisia perusteluja on täydennetty. Lomakkeet varmistaa kulloinkin toimivaltainen viranomainen.

Eläketurvakeskus piti paikalta palkatun henkilöstön veroihin ja sosiaaliturvamaksujen pidättämiseen liittyvää muotoilua selkeänä, kuten myös artiklan 12 kohdan 1 alakohdissa b ja c määriteltyjen henkilöryhmienkin osalta.

2.8 Perustuslakia käsittelevät lausunnot

2.8.1 Esityksen käsittelyjärjestyksestä

Oikeuskansleri ja *oikeusministeriö* pitivät käsittelyjärjestysjakson tiivistämistä ja selkeyttämistä perusteltuna. *Oikeuskansleri* ja *oikeusministeriö* katsoivat, että jaksossa tulisi tehdä tarkemmin selkoa siitä, millä tavoin täydentävän sopimuksen määräykset eroavat Nato SOFAn ja Pariisin pöytäkirjan osana hyväksytyistä määräyksistä vai onko niissä kyse kokonaan uusista määräyksistä. *Oikeuskansleri* piti perusteltuna, että käsittelyjärjestystä arvioitaisiin keskeisemmin NATO SOFAa ja Pariisin pöytäkirjaa koskevien hallitusten esitysten mukaisista lähtökohdista. *Oikeusministeriö* katsoi, että käsittelyjärjestystä tulisi arvioida ns. aukkoteorian näkökulmasta. *Oikeuskansleri* katsoi, että 8 artiklan osalta jaksossa 14.2.3 on syytä täsmentää esityksen perusteluja sekä sitä, mitä toimivaltaa artiklalla tarkalleen Natolle siirretään.

Arvio: Esityksen alaluvut 14.2.1 sekä 14.2.2 on jäsenelty ja kirjoitettu kokonaan uudestaan selkeämpään ja tiiviimpään muotoon, minkä lisäksi lukuja on täsmennetty ja täydennetty jatkovalmistelussa.

Täydentävän sopimuksen 8 artiklaa koskeva arvio on poistettu, koska sen ei arvioida siirtävän toimivaltaa Natolle, sillä Suomi hyväksyy erikseen jokaisen liittokunnan esikunnan ja voi siten vaikuttaa Suomessa olevan toiminnan laajuuteen. Samalla 8 artiklan perusteluja on tarkennettu.

Oikeusministeriön näkemyksen mukaan 26 artiklan määräykset täsmentävät Pariisin pöytäkirjan määräyksiä, jolloin sitä on pidettävä kokonaisuutena arvioiden sellaisina epäolennaisina muutoksina tai lisäyksinä, jotka eivät muuta jo aiemmin hyväksytyyn kokonaisjärjestelyn luonnetta toisenlaiseksi. Näin ollen sopimuksen hyväksymiseltä ja voimaansaattamiselta ei edellytettäisi supistetun perustuslain säätämisyjärjestyksen soveltamista. Myös *oikeuskansleri* arvioi, että täydentävän sopimuksen määräykset eivät tarkoita muuta kuin kokonaisuuden kannalta epäolennaisia lisäyksiä ja muutoksia ja korkeintaan Nato SOFAn ja Pariisin pöytäkirjan hyväksymisen yhteydessä tehdyn perustuslakipoikkeuksen vähäistä laajentamista, jolla poikkeuksena säädetyt kokonaisjärjestelyn luonnetta ei muuteta toisenlaiseksi. *Oikeuskansleri* kiinnitti huomiota 7 artiklan osalta siihen, että se muuttaa osittain Pariisin pöytäkirjan 4 artiklan mukaista määräystä mutta totesi, ettei muutos vaikuta arvioon esityksen säätämisyjärjestyksestä.

Oikeusministeriö katsoi, että sääätämisyjärjestysperusteluiden valtiosääntöoikeudelliseen muotoiluun liittyen 12 artiklan 2 kohdan mukaiseen maanpuolustusvelvollisuuteen tulee täsmentää.

Arvio: Lausunto on otettu huomioon.

Ulkoministeriö esitti, että kappaletta 14.1 täsmennettäisiin toteamalla, että loppumääräyksiä lukuun ottamatta kaikki sopimuksen määräykset kuuluvat pääosin lainsäädännön alaan. *Ulkoministeriö* esitti myös, että kappaleessa 14.2.4.todettaisiin, että sopimuksen 7 artikla ei ole ongelmallinen perustuslain kannalta.

Arvio: Esitystä on muutettu lausunnon mukaisesti.

Oikeusministeriö yhtyi esityksen mukaiseen arvioon siitä, että artiklan 26 osalta on suotavaa pyytää lausuntoa eduskunnan perustuslakivaliokunnalta. Myös *oikeuskansleri* piti perustuslakivaliokunnan lausunnon pyytämistä perusteltuna.

Valtioneuvoston kanslia, *oikeusministeriö*, *Suomen Reserviupseeriliitto ry* ja *Reserviläisliitto ry* yhtyivät esityksen mukaiseen arvioon sen käsittelyjärjestyksestä.

2.8.2 Eduskunnan tietojensaantioikeuksista

Oikeuskansleri kiinnitti huomiota eduskunnan tietojensaantioikeuksien näkökulmasta siihen, että Nato SOFAn esikuntiin ulottavaa Pariisin pöytäkirjaa täydentävä sopimus muodostaa vaikeahkosti avautuvan järjestelyn, josta olisi syytä tehdä enemmän selkoa eduskunnan tiedonsaantioikeuksien turvaamiseksi kokonaisuudessaan. *Oikeuskansleri* esitti, että esityksen tarkoituksenmukaisissa kohdin avattaisiin esimerkiksi se, mitä eri Naton elimet ovat sopimuskokonaisuuteen liittyvien sopimusten näkökulmasta.

Arvio: Esitykseen on jatkovalmistelussa pyritty avaamaan Naton eri elinten oikeudellista luonnetta Nato SOFAn, Pariisin pöytäkirjan ja täydentävän sopimuksen osalta. Esimerkiksi oikeuskanslerin esiin nostama MCLCC kuuluu komentorakenteeseen (NCS) ja sillä on Pariisin pöytäkirjan mukainen asema.

Oikeusministeriö piti myös, viitaten käsittelyjärjestysperusteluihin, täydentävän sopimuksen ja Nato SOFAn ja Pariisin pöytäkirjan määräysten välisen suhteen avaamista perusteltuna eduskunnan tietojensaantioikeuden kannalta. *Oikeuskansleri* totesi erityisesti, että 7 artiklan ja Pariisin pöytäkirjan 4 artiklan mukaisten perustuslakia koskevien määräysten välisen suhteen esiin tuominen selkeämmin eduskunnalle olisi perusteltua.

Arvio: Nato SOFAn ja Pariisin pöytäkirjan määräysten arvioitiin tuomiovallan osalta koskevan perustuslakia vain siltä osin, kun kyse on tuomiovallan harjoittamisesta Suomessa, eikä sen jakautumisen osalta (PeVL 2/2024 vp, s. 9). Täydentävän sopimuksen 7 artikla ei koske toisen valtion tuomiovallan käyttöä Suomessa. Tältä osin kyse ei siten olisi perustuslakipoikkeuksen muuttamisesta.

Suomen Asianajajat katsoi lausunnossaan Naton hallinnollisen tuomioistuimen luonteen avaamisen olevan tarpeellista eduskunnan tietojensaantioikeuksien kannalta. *Suomen Asianajajat* katsoi, että esitykseen tulisi ainakin yleisellä tasolla lisätä tiedot siitä, mitä keskeisiä oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin takeita Naton hallinnollinen tuomioistuin sisältää.

Arvio: Naton hallinnollisen tuomioistuimen luonnetta on avattu sääätämisyjärjestysperusteluissa alaluvussa 14.2.5.

Valtioneuvoston kanslia puolsi sopimuksen hyväksymistä ja piti tärkeänä, että puolustusministeriö seuraa ja arvioi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien poikkeussäännösten soveltamista.

2.8.3 Liittokunnan esikunnan tunnuskuvan suojaamisesta

Tasavallan presidentin kanslia katsoi, että ehdotetun lain 2 §:ssä olisi kyse perustuslain (731/1999) 93 §:n 1 momentin mukaisesta presidentin ulkopoliittikan johtamisvallasta. Kanslia esitti ehdotetun 2 §:n 3 momentin muuttamista siten, että liittokunnan esikunnan tunnuskuva suojaamisesta säädettäisiin tasavallan presidentin asetuksella.

Arvio: Asetuksenantovaltuuden muuttamiselle ei arvioida olevan oikeudellisia edellytyksiä. Asetuksenantovallan osoittaminen tasavallan presidentille on perustuslain periaatteiden mukaan perusteltua lähinnä silloin, kun asetuksen antaminen liittyy presidentin erityisiin toimivaltuuksiin tai hänen asemaansa valtion päämiehenä.

Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen tunnuskuviin kohdalla kyse on tasavallan presidentin roolista ylipäällikkönä, kun taas liittokunnan esikuntien osalta vastaavaa liittyyntä perustuslain 128 §:ään ei arvioida olevan. Kyse voisi arvion mukaan olla lähinnä perustuslain 93 §:n 1 momentin tarkoittamasta ulkopoliittikan johtamisesta, jossa on kuitenkin otettava huomioon se, että kyse on vain Suomen jo hyväksymien liittokunnan esikuntien tunnusten julkaisemisesta. Liittokunnan esikuntien hyväksymisessä otetaan jo asianmukaisesti huomioon mahdolliset vaikutukset ulkopoliittikan johtamiseen.

Liittokunnan esikuntien tunnuskuva suojaamisella ei arvioida olevan liityntäpintaa perustuslain 93 §:n 1 momentin tarkoittamaan ulkopoliittikan johtamiseen, minkä vuoksi jatkovalmistelussa on arvioitu, että asetuksenantovaltuus tulisi säätää valtioneuvostolle.

2.9 Esityksen vaikutukset

Ympäristöministeriö ehdotti, että taloudellisia vaikutuksia koskevassa luvussa huomioitaisiin myös erilaisista lupamenettelyistä aiheutuvat kustannukset.

Arvio: Alalukuun 5.3 on lisätty yleinen kuvaus erilaisten lupahakemusten kustannusvaikutuksista ja niiden kohdentumisesta.

Valtiokonttori toi esiin, että puolustusyhteistyöhön liittyvä yksittäinenkin korvaus voi pääomittamisen myötä muodostua huomattavan korkeaksi. *Valtiokonttori* piti tärkeänä, että sille puolustusyhteistyöstä aiheutuvaan korvausmenon lisäksi varaudutaan vuosittain riittävällä korvausmenomäärärahalla ja tarvittaessa lisätalousarviomenettelyllä. *Valtiokonttori* huomautti, että esitetyillä ehdotuksilla voi myös olla vaikutusta Puolustusvoimilta veloitettavien liikennevakuutusmaksujen määrään.

Arvio: Täydentävästä sopimuksesta aiheutuvia välillisiä taloudellisia vaikutuksia ja lisäresurssitarpeita pystytään arvioimaan tarkemmin vasta sopimuksen soveltamiskäytännön myötä.

Aliupseeriliitto piti tärkeänä, ettei Puolustusvoimien oma rahoitus vaarannu esitettyjen muutosten takia ja että Suomi hyödyntäisi Naton yhteistä turvallisuusinvestointiohjelmaa esikuntien tilojen perustamiseen ja peruskorjaamiseen liittyviin kustannuksiin.

Arvio: Yhteisrahoituksen käyttöä on arvioitu alaluvussa 5.3.

Aliupseeriliiton näkemyksen mukaan hallituksen esityksen mukainen arvio 15–20 henkilötyövuoden vaikutuksista on kokonaisuutena riittämätön. Myös *Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry* piti arviota varovaisena. *Aliupseeriliitto* huomautti hallituksen esityksessä arvioitujen henkilöstövaikutusten osalta, että käytännön toimeenpanossa muodostuu myös välillisiä henkilöstövaikutuksia.

Arvio: Esityksessä arvioitujen henkilöstövaikutusten lisäksi liittokunnan esikuntia perustettaessa tulee erikseen arvioida siitä aiheutuvat uudet henkilöstövaikutukset.

Elinkeinoelämän keskusliitto toivoi, että esityksen taloudellisten vaikutusten tarkastelussa huomioidaan Nato-esikuntien sijoittumisesta syntyviä liiketoimintamahdollisuuksia paikallisille yrityksille.

Arvio: Esityksen alalukua 5.3 on täydennetty esitetyllä tavalla.

Ammattiliitto PRO lausui, että täydentävällä sopimuksella on laaja-alaisia vaikutuksia viran-omaistointiaan viranomaisyhteistyön tarpeen lisääntyessä Naton esikuntien ja muun sotilaallisen toiminnan vakiintuessa Suomeen. *PRO* piti tärkeänä, että näitä viranomaisvaikutuksia ja viranomaisresurssien riittävyttä tarkasteltaisiin eri skenaarioiden kautta. *PRO* esitti, että taloudellisia vaikutuksia täydentäisiin esityksessä arvioiden niitä ennakoivasti.

Arvio: Esityksen alalukua 5.4 on täydennetty lausunnon perusteella.

Reserviläisliitto piti tärkeänä sitä, että sopimuksen artiklaan 2 liittyviä merkittäviä henkilöstö- ja talousvaikutuksia arvioidaan toiminnan käynnistymisen jälkeen ja piti puutteena sitä, ettei näitä vaikutuksia ollut esityksen luvussa 12 juuri lainkaan arvioitu.

Arvio: Esityksen vaikutusarviointit sisältyvät esityksen lukuun 5.

Suomen Reserviupseeriliitto kiinnitti huomiota siihen, ettei esityksessä merkityksellisiksi arvioituja henkilöstö- ja talousvaikutuksia ollut tätä tarkemmin arvioitu tai arvioimista ei pidetty perusteltuna. *Rauhanliitto* halusi tarkennuksia täydentävän sopimuksen menovaikutuksiin. Liitto katsoi, että esityksessä ei ennakoita kustannuksia tai sitä, kuinka laajasti täydentävän sopimuksen mukaisia oikeuksia tulnaisiin hakemaan. *Rauhanliitto* kiinnitti huomiota siihen, että esityksen luvussa 5.3 arvioidaan taloudelliset vaikutukset vähäisiksi, ja että Puolustusvoimilla on mahdollisuus budjetti- ja lisäbudjettirahoitukseen mainitsematta kuitenkaan muita viranomaisia, vaikka täydentävä sopimus vaikuttaa myös niihin.

Senaatti-kiinteistöt piti tarpeellisena lopullisen kustannusvastuun kohdentumisen selventämistä eri viranomaisten kesken koskien rakentamiseen liittyviä kustannusseikkoja.

Arvio: Kustannusten jakautumiseen on otettu kantaa esityksen alaluvussa 5.3.

Kuntaliitto esitti, että vaikutusten arvioinneissa tulisi tarkentaa esityksestä johtuvia vaikutuksia kuntiin.

Arvio: Alalukuun 5.3 on lisätty yleinen kuvaus erilaisista kustannusvaikutuksista ja niiden kohdentumisesta.

Pääesikunta katsoi, että hallituksen esityksessä on tuotu vaikutuksia laaja-alaisesti esiin ja arvioi, että suurin Puolustusvoimia koskeva työ määrä liittyy tilanteisiin, jolloin Suomeen saapuu uutta henkilöstöä ja erityisesti uusia joukkoja. *Pääesikunta* arvioi, että henkilöstövaikutusten tarkkaa määrää ei voida arvioida vielä, mutta niiden arvioidaan olevan kahdesta neljään henkilötyövuotta. *Pääesikunta* katsoi, että Pääesikunnalle tulee osoittaa uusien pysyvien tehtävien ja muutosten mukaiset taloudelliset- ja henkilöstöresurssit. Lisäksi *Pääesikunta* esitti lausunnonsta ilmenevät lisäykset esityksen vaikutusten arviointiin. *Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry* lausui, että sopimuksen soveltamisella on merkittäviä taloudellisia vaikutuksia Puolustusvoimien toimintaan. *MPHL ry* katsoi, että sopimus vaikuttaa suoraan esimerkiksi henkilöstöresurssien, koulutustarpeen, tilojen ja turvallisuuden järjestämisen kautta, ja että näihin tarvittavat resurssit on turvattava kaikilta osin myös kumppaniyhtymien osalta ilman, että Puolustusvoimien muu toiminta tai suorituskyvyt vaarantuvat.

Arvio: Esityksen taloudellisia- ja henkilöstövaikutuksia on arvioitu alaluvussa 5.3 ja 5.4.

Suomen Asianajajat katsoi, että esityksessä tulisi arvioida uusien lakien vaikutuksia oikeusturvaan, toimivaltuuksiin ja valvontaan kokonaisuutena eikä vain yksittäisten pykälien tasolla.

Arvio: Esityksen arvioidaan kokonaisuutena sisältävän tarpeelliset tiedot sen vaikutuksista oikeusturvaan, toimivaltuuksiin ja valvontaan.

Suomen Ulkomaanoperaatioiden veteraaniliitto ry (ent. Suomen Rauhanturvaajaliitto ry) lausui, että täydentävän sopimuksen vaikutusarvioinneissa on huomioitu niiden eroavaisuudet verrattuna niihin vaikutuksiin, joita arvioitiin seuraavan hallituksen esityksistä HE 315/2022 vp sekä HE 90/2023 vp.

2.10 Kansallinen lainsäädäntö

Oikeusministeriö katsoi, että voimaansaattamislain 3 §:n ja sen perustelujen välistä suhdetta kuten myös ehdotetun ajoneuvolain 83 b §:n perusteluja tulisi täsmentää lausunnostaan ilmenevällä tavalla. *Oikeusministeriö* piti perusteltuna myös sen avaamista, miltä normatiiviselta pohjalta Suomen valtion ja liittokunnan esikunnan väliset oikeudet ja velvollisuudet liittyen tiloihin ja alueisiin määräytyvät.

Arvio: Lakiehdotusten perusteluita sekä ajoneuvolain 83 b §:n säännöstekstiä on tarkennettu. Suomen valtion ja liittokunnan esikunnan väliset oikeudet ja velvollisuudet määrittyvät vastikkeettomana käyttöoikeutena ja niistä sovitaan sekä valtiosopimuksin, että toimeenpanoasiakirjoilla.

Valtioneuvoston kanslia piti tärkeänä lainsäädännön alaan kuuluvien poikkeussäännösten soveltamisen seuraamista sekä hallituksen esityksen täydentämistä valtiosuvereniteetin, valtioiden keskinäisen tasa-arvon, vastaanottajavaltion lainsäädännön kunnioittamisen sekä sopimukseen liittyvän vilpittömän mielen periaatteiden osalta.

Arvio: Esitystä on jatkovalmistelussa täydennetty myös lausunnosta ilmenevin osin.

Rauhanliitto piti ongelmallisena sitä, että yksiköillä ja henkilöstöllä on vain velvollisuus kunnioittaa, ei noudattaa Suomen lainsäädäntöä. Liitto katsoi, että käytännöt liittyen kriisi- ja poikkeusoloihin tulisi esityksessä avata.

Arvio: Kriisi- ja poikkeusolojen käytännöt ovat turvallisuusluokiteltuja, eikä niitä ole siten mahdollista avata esityksessä ilmenevää tarkemmin.

Liikenne- ja viestintävirasto pyysi kiinnittämään huomiota työ- ja elinkeinoministeriön hankkeen mukaiseen maa-asemalakiin ehdotettavaan 17 a §:ään, jota ei sen näkemyksen mukaan sovellettaisi liittokunnan esikuntien, Suomessa olevien Pohjois-Atlantin liiton ja sen jäsenvaltioiden joukkojen tai puolustusyhteistyösopimuksessa tarkoitettujen USA:n joukkojen harjoittamaan maa-asematoimintaan.

Arvio: Lausunnossa esitetyt maa-asemalakia koskevat huomiot liittyen seuraamusmaksusta vapauttamiseen on annettu tiedoksi työ- ja elinkeinoministeriölle, joka ottaa ne huomioon omassa hankkeessaan.

Eläketurvakeskus ja *Rauhanliitto* katsoivat, että esityksen ja EU:n sosiaaliturva-asetuksen välistä suhdetta tulisi esitysluonnoksessa tarkastella.

Arvio: Täydentävän sopimuksen 12 artiklan perusteluita on täydennetty jatkovalmistelussa.

Syke katsoi, että artiklan 20 perusteluja tulisi täsmentää siltä osin, mitä muita ympäristön ja terveyden suojeluun liittyviä lupia ja ilmoituksia esikunnan ennakoidaan tarvitsevan ja voiko lupien hakijaksi ja haltijaksi määrääminen koskea myös muita viranomaisia kuin Puolustusvoimia. *Syke* katsoi, että artiklan 20 kohdan 2 ja 5 mukaisia perusteluja tulisi täsmentää siten, että myös EU-säädöksiä pidettäisiin velvoittavina kuten Suomen kansallisia säädöksiä ja määräyksiä.

Arvio: Tarvittavien lupien osalta esityksen perusteluita ei ole katsottu tarkoituksenmukaiseksi tarkentaa, koska 20 artiklan 1 kohdan määräys on luonteeltaan yleinen. Luvat hakisi se viranomainen, joka on toimivaltainen. Sääntelyn riittävyttä olisi tältä osin arvioitava sopimuksen toimeenpanossa. EU-säädöksiä koskeva lausunto on otettu huomioon jatkovalmistelussa.

Syke huomautti, että liittokunnan esikunnan ja sen henkilöstön käytössä voi olla sellaista laitteistoa ja välineistöä, joihin ei sovellu EU:n f-kaasusetuksen (2024/573) tai otsoniasetuksen (2025/590) mukaiset puolustustarvikkeita koskevat poikkeukset. Syke lausui, että tällaisten laitteiden käytössä, huollossa, käyttöönotossa ja hävittämisessä tulisi huomioida edellä mainittujen asetusten mukaiset velvoitteet.

Maahanmuuttovirasto piti ehdotettuja ulkomaalaislain muutoksia oikeustilaa selkeyttävinä. *Ympäristöministeriö* piti tärkeänä ympäristön pilaantumisen ehkäisemisen sekä toiminnasta aiheutuvien haitallisten vaikutusten minimoinnin kannalta sitä, että ympäristönsuojelulain-säädäntöä sovelletaan liittokunnan esikuntiin vastaavalla tavalla kuin Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen toimintaan.

2.11 Muuta

Ulkoministeriö esitti lausunnostaan ilmeneviä täsmennyksiä ja tarkennuksia artiklan 14 perusteluihin, esityksen pääasialliseen sisältöön, kappaleisiin 5.1, 8.7 ja 8.9 sekä sopimuksen nimeen ja voimaansaattamislakeihin liittyen.

Arvio: Lausunto on otettu huomioon.

Oikeuskansleri piti hyvänä, että esitysluonnoksessa tehtäisiin laajemmin selkoa täydentävän sopimuksen suhteesta Pariisin pöytäkirjaan sekä siitä, kuinka täydentävä sopimus vastaa neuvottelujen pohjalla ollutta mallisopimusta ja muiden jäsenvaltioiden kanssa tehtyjä vastaavia sopimuksia. *Oikeuskansleri* myös huomautti, ettei sopimuksia solmita, vaan tehdään.

Arvio: Esityksen lukua 1 sekä artiklakohtaisia perusteluita on täydennetty esitetyllä tavalla. Esimerkiksi esityksen alalukuun 1.2 on lisätty arviointia siitä, mitä täydentäviä sopimuksia on hyödynnetty sopimuksen valmistelussa ja miltä osin se eroaa mallisopimuksesta. Mallisopimus itsessään ei kuitenkaan ole julkinen, mistä syystä arviota ei voida tehdä yksityiskohtaisella tasolla.

Valtion liikelaitoksista annetun lain 2 §:n muuttamista koskevaa lakiehdotusta on muutettu lausunnon perusteella.

Aliupseeriliitto katsoi, että liittokunnan esikunnan turvallisuuden järjestelyjen toimeenpano vaatii erityisen tiivistä yhteistyötä ja kehittämistä jatkossa.

Arvio: Liittokunnan turvallisuusjärjestelyistä tullaan laatimaan täydentävän sopimuksen 26 artiklan 1 kohdan mukaisesti täytäntöönpanojärjestelyitä.

Suomen Asianajat piti välttämättömänä perustuslakivaliokunnan arvion pyytämistä esitysluonnoksesta ja että valiokunnalle yksilöidään ne sopimusmääräykset ja täytäntöönpanoratkaisut, joilla on vaikutusta rikosoikeudelliseen vastuuseen, tutkintakeinoihin, pääsyyn tuomioistuimeen ja tehokkaisiin oikeussuojakeinoihin.

Arvio: Jatkovalmistelussa ei ole tunnistettu 26 artiklan 1 kohdan lisäksi määräyksiä tai säännöksiä, joista olisi suotavaa pyytää perustuslakivaliokunnan lausuntoa.

Rauhanliitto edellytti, että sotilas- ja siviilitoiminnan väliset rajat pidetään selkeinä eikä sotilaallisen toiminnan tehtäviä siirretä siviilisektorille tai sen kustannettaviksi. Liitto yhtyi oikeuskanslerin antamaan lausuntoon kokonaisuudessaan.

Pääesikunta katsoi, että esityksen valmistelussa on otettu hyvin huomioon sen esiin tuomia tarpeita. *Pääesikunta* nosti esiin, olisiko 1 artiklan 23 kohdan perusteluissa tarvetta avata vielä tarkemmin, mitä kohdan lisäelementit käytännössä voisivat olla.

Arvio: Lisäelementtien laatua ei etukäteen ole mahdollista tyhjentävästi esittää. Täydentävän sopimuksen 1 artiklan 23 perusteluita on kuitenkin jatkovalmistelussa pyritty täydentämään.

Pääesikunta esitti harkittavaksi puolustusvoimista annetun lain 12 c §:n perusteluiden tarkentamista esimerkiksi esimerkein.

Arvio: Esityksen valmistelussa ei ole tiedossa konkreettisia esimerkkejä, joissa säännöstä tulisi soveltaa. Muutoksella varmistetaan mahdollisimman joustava yhteistoiminta Suomen liittolaisten ja kansainvälisten kumppaneiden kanssa.

Valtiovarainministeriö, tasavallan presidentin kanslia, liikenne- ja viestintäministeriö, Reserviläisliitto ry ja Suomen Reserviupseeriliitto ry pitivät esitystä kannatettavana ja onnistuneena. Myös *Autoalan keskusliitto AKL ry* puolsi esitystä ja piti sen sisältämiä muutosehdotuksia perusteltuina.

Valtiovarainministeriö arvioi, ettei ehdotettavat valtion liiketalouslain muutokset ole valtioneuvostollisesti ongelmallisia.

Liikenne- ja viestintäministeriö katsoi, että sopimuksen tehokas toimeenpano tulee edellyttämään tiivistä viranomaisten välistä yhteistyötä sekä uusien tai muokattujen toimintamallien ja yhteistyömuotojen kehittämistä. Myös *Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry* lausui, että täydentävän sopimuksen soveltamisesta aiheutuva lisääntyvä yhteistyö eri viranomaisten välillä voi edellyttää siihen liittyvän vastuunjaon ja toimintatapojen tarkentamista.

Ympäristöministeriö piti sopimusartikloihin 4 ja 20 liittyviä kansallisten viranomaisten roolien ja vastuiden kuvaamista onnistuneesti tunnistettuna. *Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry* piti erityisen tärkeinä sopimusartikloita 20 ja 21.

Liikenne- ja viestintävirasto Traficom kannatti myös ns. yhden luukun mallia, jossa liittokunnan esikunta asioi taajuus- ja lupa-asioissa Puolustusvoimien kanssa, joka edelleen asioi Liikenne- ja viestintäviraston kanssa. Virasto painotti artiklan 25 1 ja 2 kohdan mukaisen ennakkollisen koordinoinnin tärkeyttä.

Tapaturmavakuutuskeskus katsoi, että täydentävän sopimuksen määräykset ovat selkeitä liittyen työnantajan työtapaturma- ja ammattitautivakuutusvelvollisuuteen.

Poliisihallitus lausui, että esityksen vaikutusarviointi kuvaa riittävän tarkasti niitä kokemuksia, joita poliisille on päivittäisestä Nato-yhteistyöstä kertynyt. *Poliisihallitus* piti tärkeänä Naton lisääntyvästä läsnäolosta aiheutuvien vaikutusten seuraamista todellisten viranomaisvaikutusten selvittämiseksi. *Poliisihallitus* kiinnitti huomiota myös esitysluonnoksen mukaiseen kuvaukseen poliisin toiminnasta ja painotti, että poliisin toiminta kattaa turvallisuuden ylläpitämisen yhteistyössä muiden viranomaisten, yhteisöjen ja asukkaiden kanssa sekä huolehtii tehtäviinsä kuuluvasta kansainvälisestä yhteistyöstä.

Suomen yliopistojen rehtorineuvosto UNIFI ry kannatti esitysluonnoksessa ehdotettuja muutoksia pääosin ja katsoi, että ne selventävät sitä, millä henkilöryhmillä on Nato-sopimukseen liittyen oikeus oleskella Suomessa ja hakeutua opiskelemaan yliopistossa ilman, että heidän tarvitsee hakea oleskelulupaa.